

REVISTA DE CATALUNYA

ANY I

BARCELONA, 19 DE JUNY DE 1912

NÚM. 12

La renovació doctrinal del Nacionalisme

LA VOLUNTAT I LA NATURESA EN LA CONSTITUCIÓ DE LES NACIONALITATS. = = COM S'ENLLACEN ELS DOS ELEMENTS

RECORDO que en el fascicle que s'edità l'any 1907 amb motiu de la no realitzada excursió catalana a València, hi ha un treball del senyor Moliné i Brasés, en el qual se dona un breu resum de l'història del moviment catalanista. El senyor Moliné, antic redactor de *La Renaixença*, parla en el susdit treball de les divergències entre l'Almirall i en Pi i Margall. I diu:

«L'Almirall... més casat que abans amb la realitat catalana, s'havia separat de l'apriorisme federatiu d'en Pi i Margall, aplicable indistintament a qualsevol agrupació de pobles, enamorant-se cada vegada més del *etnos* català sempre amb mires progressives i despreciant la tradició. L'idea de Catalunya, com a patria natural dels catalans, fou contraposada per l'Almirall a la federació pactada d'en Pi, filla, per lo tant, de la voluntat i no de la naturalesa. Ell no buscava'ls fonaments de sa teoria en la filosofia d'en Proudhon, sinó més aviat en el *casos pràctics* de les Constitucions suïça i nortamericana, que estudiava amb amor i en projectava una adaptació al nostre país.»¹

Aquesta diferència — la de fundar-se en la naturalesa o en la voluntat, respectivament — es, en efecte, la diferència que han volgut marcar els catalanistes històrics davant del federalisme pimargallià i que desenrotlla i glosa el senyor Durà i Ventosa en el seu llibre *Regionalisme i Federalisme*. Al dir d'aquests catalanistes, el federalisme d'en Pi prescindeix de la realitat natural, pera basar-se exclusivament en les teories filosòfiques del pacte sinalagmàtic.

Un hom no s'explica de vegades, com han pogut formar-se i prevaldre idees del tot equivocades sobre el pensament i les doctrines d'alguns homes. Sovint ens trobem amb que s'atribueixen a un pensador o a polític doctrines i afirmacions que mai ha sostingut i que no corresponen pas al seu pensament veritable. S'han fet moneda corrent, per casi tothom acceptada com a llegítima, i arriben a convertir-se en una arrejada llegenda, amb les fortes apariències de veritat que li dona la general acceptació. No sabem d'ont han

sortit les falses interpretacions d'una doctrina; però les trobem escampades per tot arreu; com les veus misterioses que corren entre'l poble. Algú deu haver començat a fer-les circular; la peresa mental de molta gent ha estat causa que se les admetés sense previ i personal examen; la malura s'ha anat encomanant, i al cap d'un quant temps tothom o casi tothom n'ha estat invadit. Els prejudicis formats d'aquesta manera han tingut tal força, que molts dels qui després han examinat en llur propia font pura les doctrines falsejades o erroniamment interpretades, no s'han adonat — oh sugestió! — de la falsetat o de l'error. I, no obstant, mirant amb ulls clars aquesta font, guaitant-la amb naturalitat ingenua, per dir-ho així, un hom veu tot seguit que no hi ha aquelles coses que se li atribueixen. Trencat l'extrany encís de la preocupació general, la veritat apareix neta, evident, i ens riem dels que veuen coses fantàstiques.

Aquest curiós fenomen, observable en una pila de qüestions, ha produït la llegenda que'l federalisme d'en Pi es una teoria abstracta, *filosòfica*, i que, per compte de partir de la viva realitat, cerca el seu punt de partida en les fredes teories pactistes de Proudhon. I així s'ha pres l'habitut de mirar an en Pi com un home que teoritza el seu federalisme desde les alçades dels principis abstractes, entre'ls núvols sotils de la filosofia. No tenint en compte'l fenomen que hem explicat, ¿com podríem concebir que existís tal creencia, si n'hi ha prou amb fullejar a l'atzar el llibre famós de *Las Nacionalidades* pera veure-la ensorrada i esvaïda?

En *Las Nacionalidades* està continguda la doctrina d'en Pi i Margall sobre'l federalisme. ¿I ont es, ont rau, aqueixa *filosofia* que veuen en les teories del gran català els ulls enlluernats? Podem resseguir, una per una, les ratlles de l'obra més anomenada d'en Pi i no hi trobarem ni rastre de disquisicions filosòfiques. Si aquella obra es, precisament, tot lo contrari d'una teorització filosòfica! Es una obra de *realitat*. No parla d'altra cosa que de la realitat. En el pròleg ja s'hi llegeixen aquestes paraules:

«Nadie busque aquí, por lo tanto, ni párrafos estudiados ni artificiosas teorías. Deseoso de estar lo más posible en la realidad, hasta he seguido el método

1) E. MOLINÉ I BRASÉS: *Resum sintètic de la història del catalanisme*. Treball contingut en el fascicle *Catalunya a València*, Barcelona, 1907.

opuesto al que generalmente se emplea. En vez de partir de hipótesis más o menos admitidas, *he observado atentamente los hechos*, y por el examen de las leyes a que obedecen, he llegado a las doctrinas que sostengo... Hora es ya de que aprendamos en la historia la verdadera causa de nuestros males y el régimen político a que nos llaman las condiciones con que se han ido reuniendo los diversos elementos de la nacionalidad española. La razón puede engañarnos; no ya fácilmente, si resisten sus afirmaciones a la experiencia, que es su piedra de toque.»

Responent an aquest propòsit, de les tres parts de l'obra, la primera està dedicada al plantejament i a l'estudi del problema de les nacionalitats en els seus aspectes històric, lingüístic, ètnic, geogràfic, polític, etcètera; la segona es un tractat pràctic de dret constitucional federal, basat en les constitucions dels Estats federatius existents; la tercera estudia particularment i minuciosament el problema de la península ibèrica en els mateixos aspectes històric, lingüístic, etc. ¿Quí podrà dir, davant del text de *Las Nacionalidades*, de l'obra considerada com l'exposició completa del federalisme pimargallià, que aquest es un federalisme *filosòfic*, fill de fórmules apriorístiques, allunyat de les realitats de la terra? I tantes vegades com ho hem sentit retreure pels nostres catalanistes això del caràcter *filosòfic* i abstracte del federalisme d'en Pi! Aquest caràcter s'ha cregut veure-l principalment comprovat per la teoria del pacte, que dona a la voluntat humana una importància capital en la constitució de les nacionalitats. Lamentable error!

Lo que hi ha — i això dona un major valor a les doctrines d'en Pi — es que pel subsol de la seva política hi corre una filosofia, com fa remarcar l'*Azorín*. I diu justament aquest escriptor: «No fué Pi un filósofo profesional, digámoslo así; pero a su política corresponde una filosofía, una concepción filosófica del mundo y de la vida en armonía con ese sistema político.»¹

Si defenso, doncs, el federalisme pimargallià del dictat de *filosòfic*, es perquè els que li apliquen volen expressar amb aquest mot que la doctrina d'en Pi es abstracta, metafísica, girada d'esquena a la realitat i a la naturalesa, creencia absolutament mancada de veritat i de raó.

En el curs d'aquests articles sobre la doctrina nacionalista m'he declarat decididament partidari de que sigui la voluntat humana la que determini directament la constitució de les nacionalitats. Torno, en conseqüència, cap a la teoria d'en Pi i Margall, que desafortunadament ha intentat rectificar el catalanisme històric.

Però es que'l criteri de la voluntat i el de la naturalesa són substancialment oposats, són incompatibles, són enemics? L'examen serà d'aquesta qüestió m'ha portat a contestar-la negativament. No són substancialment oposats, ni incompatibles, ni enemics, els dos criteris. La naturalesa i la voluntat s'enllacen en una relació de causa i efecte.

Separar l'element humà de la voluntat i l'element natural pera marcar amb ells la diferenciació entre dugues menes de federalisme, un d'abstracte i un de positiu, es una errada que cal rectificar. En la determinació de les nacionalitats, i sobre tot en l'organització de les mateixes en Estats, hi han d'entrar els dos elements, l'humà i el natural. La voluntat sense la naturalesa ens portaria a solucions ridícules, desgavellades, insostenibles, folles. I la naturalesa sense la voluntat ens portaria al fatalisme, a la coacció, a la violència, i ens llançaria contra una montanya de dificultats, de dubtes, d'antinomies i de problemes cabòtics; la qüestió de les nacionalitats hauria de plantejar-se, no *políticament*, sinó *científicament*. Seria horrible!

Un estudi reposat i reflexiu de la qüestió ens mostrarà clarament l'enllaç dels dos elements. Hem dit que es la voluntat la que *directament* o *immediatament* dona dret a l'autonomia, a la formació d'un Estat propi i lliure. Bé. Però es que aquesta voluntat dels homes i dels pobles es una cosa capriciosa, nascuda a l'atzar? No: té'ls seus fonaments, les seves arrels, les seves causes. Aquests fonaments, aquestes arrels són precisament els elements naturals. Quan un poble vol ésser lliure, quan té la durable fretura de veure consagrada la seva personalitat, es que sent en ell el crit de la raça, la veu de la sang, la força del seu verb, el record de la seva història, l'empremta d'una pròpia cultura. Sols quan concorren aquests elements esclata i persisteix la voluntat d'ésser lliure. Es evident que'ls elements naturals estan en la base de la voluntat i que la determinen. I en el cas, explicat en articles anteriors, de no coincidir els elements naturals en una direcció única, la voluntat humana ens marcarà, en un moment històric donat, la resultant de les forces contraries i ens oferirà la solució que no ens haurien ofert aquells elements en llur contradicció irreductible.

Pot succeir, no obstant, que la voluntat se manifesti en un sentit innegablement contrari a les raons ètniques, lingüístiques, històriques, etc. Ah! es que'l tal poble no tindrà consciència de la seva personalitat i de la seva veritable natura, o bé altres raons poderoses el portaran a prescindir-ne. En aquest cas de conflicte entre la naturalesa i la voluntat, el nostre federalisme, el nostre nacionalisme, i, sobre tot, el nostre lliberalisme, ens posen sense vacilacions al costat de la voluntat humana. Aquesta es la bona doctrina, la doctrina lliberal. El professor italià Cimbali, en un substanciós fascicle, la consigna així: «La teoria de la *nacionalitat* — escriu — que baix les apariències de llibertat i de progrés sol amagar un pur dret de conquesta, ha d'ésser rebutjada. L'únic modo llegal de constituir-se els Estats es la voluntat dels pobles que'ls componen. Si la voluntat i la nacionalitat concorden, perfectament; si no, ha de prevalèixer la voluntat.»¹

I això no ataca pas el principi nacionalista. Poble

1) AZORÍN: *Lecturas españolas*.

1) EDOARDO CIMBALI: *Della necessita di un nuovo Diritto internazionale conforme allo spirito dei nuovi tempi e della vera civiltà*. Roma, 1904.

que no sent la seva personalitat, que no té l'anhel de reivindicar-la, que té apagada la flama de l'ideal nacional, es, pera'l nacionalisme, un cos sense vida. El nacionalisme afirma el dret dels pobles vius i desperts, i deix de banda els pobles morts o catalèptics. Cal advertir, emperò, que ni la catalepsia ni la mort són sempre definitives en els pobles. Els pobles morts

poden resucitar; els pobles dormits poden despertar-se. Tota la centuria dinovena està plena d'aquestes resurreccions i d'aquests despertars. Al resucitar, al despertar, comença el dret nacional dels pobles. Els pobles morts i els dorments no tenen aqueix dret.

A. ROVIRA I VIRGILI

El nacionalisme a Bèlgica

EL MOVIMENT FLAMINGANT. = CONQUESTA DE LA IGUALTAT DE DRETS PERA LA LLENGUA FLAMENCA

L'unió de Walonia i Flandes creà una forta hegemonia walona a Bèlgica. En el camp lingüístic s'exercia fortament. El francès dominava en absolut i era la llengua exclusiva en les escoles, malgrat l'article 23 de la Constitució, en el qual estava consignada l'igualtat de drets de les dues llengües: francesa i flamenca.

En 1834 s'inicià el moviment flamenc; durant molts anys, ni adquirí gran força, ni aconseguí gran cosa. De cop tingué un caràcter literari i erudit. Els primers flamingants eren, diu M. Wilmotte, «professors en llur majoria, un capellà, un arxiver, un metge, a qui els llaços de la confraternitat intel·lectual aplegaren, a Gand, amb l'objecte de realitzar una acció col·lectiva». Aquests primers patriotes fundaren una Acadèmia lliure i una revista. Poc després constituïren una associació titulada *De taal is gansch het volk* (la llengua es tota la nació). En aquest títol sintetitzaren el llur programa. La primera tasca que emprengueren va ésser la d'editar les obres de l'antiga literatura flamenca. Jan Frans Willems era l'ànima del moviment.

Les tendències polítiques i religioses dintre del flamingantisme, començaren a dibuixar-se en 1846. Fins aleshores havien treballat junts homes de totes les idees, desde Willems, que era lliurepensador, al clergue David. La divisió entre lliberals i catòlics vingué, i el moviment va bifurcar-se. Tot combatent-se en el terreny de les diferències polítiques i religioses, les dues branques s'unien sempre que's tractava de combatre per les reivindicacions nacionals.

Les obres literàries del flamenc Henri Conscience, totes sadollades d'esperit nacionalista, contribuïren a la propagació del nou moviment. Amb el poeta Ledeganck, els flamingants tingueren un cantor de les llurs glòries passades i de les llurs esperances de nou esplendor.

Malgrat els progressos que'l moviment anava fent, s'acostumava a pendre'l en broma i a no fer-ne cas. Era'l francès l'idioma oficial de Bèlgica, i a la llengua flamenca se la considerava com un dialecte local, a la mateixa alçada dels *patois* de les comarques walones.

Flandes s'anava afrancesant, principalment els seus centres urbans. Estava escrita en francès la premsa i no's llegien gairebé més que llibres francesos. En el teatre se representaven quasi exclusivament obres franceses. Francesa era tota la cultura de Flandes. Si les coses haguessin seguit anant pel mateix camí, segurament avui tota la Bèlgica seria francesa de llengua i de cultura.

Els flamingants o *nederlandistes* sols havien obtingut algunes conquestes parcials. En 1850 lograren que s'exigís la coneixença de la llengua del país als empleats provincials d'Anvers; en 1864 aconseguiren establir igual obligació en el municipi anversès; en 1865, el neerlandès hi fou declarat llengua oficial; ja abans s'havia autoritzat els alumnes del batxillerat pera escriure la llur composició en qualsevol de les dues llengües nacionals. En el missatge del Parlament al rei, l'any 1861, hi feren introduir les següents paraules: «Esperem que'l govern pendrà disposicions pera satisfer les reclamacions del poble flamenc, les quals se reconeix que són fundades.»

En el darrer terç de la passada centuria, el moviment flamenc adquirí depressa una força enorme, una irresistible empenta. La victòria de Prússia sobre França en 1870, afavorí considerablement la propaganda dels flamingants. La massa d'aquests s'enrobustí amb el concurs d'elements intel·lectuals. Toçuts, coratjosos, amb un incansable esperit de combativitat, els flamencs, al crit de *Vlaanderen vlaamsch* (Flandes pels flamencs), anaren imposant-se.

Serví pera fomentar el moviment un error judicial que produí una emoció immensa. Dos flamencs foren condemnats a mort pels tribunals del Brabant; cap d'ells sabia el francès, i no podien entendre lo que deien el president, el fiscal i els defensors. Després d'haver-se'ls executat, el ver culpable, confessant el crim, proclamà la llur innocència. A Flandes se creà un fortíssim moviment de protesta, i's demanà enèrgicament l'ús de la llengua flamenca en els tribunals del país. En 1873 se decidí que en les causes criminals fos empleada la llengua de l'acusat.

D'aleshores ençà les victòries dels flamingants han estat continues. S'ha declarat obligatori, no sols la

1) MAURICE WILMOTTE: *La Belgique morale et politique* (1830-1900). Pàgs. 193 i 194.

coneixença, sinó l'ús del flamenc pera'ls empleiats i funcionaris públics de Flandes (1878); s'ha exigit la seva coneixença a determinats empleiats i funcionaris de Walonia; se l'ha fet llengua usual en les escoles primàries de Flandes; en la segona ensenyança s'en han establert dos cursos al menys; s'ha declarat obligatoria la seva ensenyança en tot el país; en els tribunals regeix el bilingüisme; s'ha fundat una Acadèmia oficial flamenca i s'han creat diversos Teatres Municipals consagrats a les obres escrites en la llengua dels països. Avui la llengua flamenca està a Bèlgica, casi en tot, sobre un peu d'igualtat amb la francesa; en les monedes hi ha l'inscripció en les dues llengües; en els rètols de les oficines i edificis públics, també; el *Moniteur Belge*, diari oficial del reialme, publica el seu text a dues columnes, l'una en francès i l'altra en flamenc. En el Parlament belga se pot parlar en llengua flamenca, i alguns diputats hi ha que no n'usen d'altra. Així el flamingantisme resulta un nacionalisme principalment lingüístic. El lema dels primers flamingants segueix inspirant la lluita encesa: «la llengua es tota la nació.»

El programa flamingant íntegre, en la seva forma més radical, en Vandervelde el resum així:

1. En la Bèlgica flamenca, el flamand o, més exactament, el neerlandès, ha d'esser la llengua exclusiva de l'ensenyança primària, la llengua principal de l'ensenyança secundària i superior; en els municipis mixtes, els infants han d'esser agrupats en classes diverses, segons la llur llengua materna.

2. En la Bèlgica flamenca, el flamand ha d'esser la llengua oficial de les administracions comunals i provincials. Als funcionaris del país flamenc no'ls cal saber més que'l neerlandès, d'igual manera que els funcionaris del país waló no necessiten conèixer més que'l francès. Tots els documents oficials han de esser redactats i totes les lleis votades en ambdues llengües.

3. L'exèrcit ha d'esser dividit en regiments flamencs i en regiments walons. Els oficials superiors han de saber totes les dues llengües. L'Escola militar i l'Escola de guerra han de dividir-se en dues seccions: l'una flamenca i l'altra francesa.

4. En la Bèlgica flamenca la justícia s'ha d'administrar en flamenc. Ningú ha de poder esser funcionari judicial, en la part flamenca del país, si no sab parlar el flamenc.

Les doctrines de Georges Sorel

(Continuació)

IV. Després de lo que acabo de dir trobareu el títol d'aquesta conferència impropï i fins un xic ambiciós. I es que, en efecte, el meu intent no ha sigut altre que'l d'exposar-vos les doctrines de Georges Sorel sobre'l Mite de la Vaga General, mite que, segons l'autor, ha donat al Socialisme un tant alt valor moral i una tant alta llealtat¹. Amb tot i això, he mantingut el títol de *Doctrines de Georges Sorel*, a despit de la seva evident impropietat, no sols perquè no escau a una conferència com aquesta un títol massa llarg, sinó també perquè'm caldria a cada moment, pera projectar amb claretat la significació del Mite de la Vaga General, recórrer a altres idees i doctrines d'en Sorel escampades en varies obres, puig aquest autor, baix les apariències de recerques i meditacions desinteressades, amaga sempre una finalitat justificativa. Darrera dels seus estudis sobre *La Ruina del Món Antic* o de *Les Il·lusions del Progrès*, per exemple, no es gens difícil descobrir el mateix pensament que orienta *Les Reflexions sobre la Violència*.

Feta aquesta aclaració, anem a veure lo que en Sorel entén per Mite de la Vaga General.

L'accepció corrent del mot Mite diu relació amb els temps fabulosos o amb l'història heroica dels pobles, havent-se precisat en els treballs dels folkloristes en

el sentit de designar tota llegenda emplaçada en temps o en regions fóra de l'alcanç humà i quals personatges participen de quelcom de diví. Segons una altra accepció, que sembla destinada a pendre carta de naturalesa en Etnografia, s'entén propiament per Mite les relacions o llegendes objecte de creència que's tradueixen en actes màgics o religiosos¹. No es en cap d'aquests sentits que en Sorel pren la paraula Mite, per més que dintre de la significació que ell li dona hi han alguns dels elements de les anteriors accepcions. El seu concepte de mite se distingeix desseguida dels altres en que no ha sigut suggerit per les produccions o representacions mentals dels pobles primitius, sinó que ha sigut abstret de l'observació dels aconteixements històrics en el pobles civilitzats. Vegem com.

Els sociòlegs i filòsofs socials, abusant del mètode darwinistes, han encaminat llurs investigacions històriques cap a la descoberta de lleis abstractes que governen l'evolució de les societats, fent-se així l'il·lusió de crear una mena de Física sociològica; en realitat lo que han fet es la caricatura de les ciències naturals. Pel contrari, el partidari de la teoria revolucionària de l'història, convençuts de que no hi ha tals pretengudes lleis, consideren la totalitat d'un sistema d'institu-

1) *Réf. sur la Viol.*, pàg. 33.

1) *La Formation des Légendes*, per A. Van Gennep. París, 1910. Ernest Flammarion, edit.

cions com subjecte a un principi essencial, i únicament tenen en compte els canvis històrics que's tradueixen per una transformació d'aquests principis. Els primers, els sociòlegs, creuen poder establir un lligam entre les diferents èpoques històriques, establint tant sols una continuïtat entre certs aspectes dels materials amb que operen; els segons, alligonats de que l'humanitat al transformar-se emplea procediments varis, complexes i obscurs, creuen que'ls aconteixements històrics no segueixen mai vies senzilles, fins al punt de que semblen sovint desprovistos de sentit comú¹. Però si els partidaris de la teoria revolucionària de l'història no creuen en la possibilitat de descobertes de lleis que permetin preveure'l pervindre, afirmen, en canvi, que l'estudi minuciós d'èpoques històriques ben escullides permet formular *regles de prudència, excelentes pera la pràctica de cada dia*². Aquesta es la posició de Karl Marx, esporgada de les aportacions doctrinals dels seus deixebles, i aquesta es també la posició d'en Sorel.

Si enllacem ara aquesta posició del nostre autor davant dels fenòmens històrics amb la seva especial concepció de la ciència, segons la qual «fer ciència no es res més que conèixer les forces que existeixen en el món i posar-se en estat d'utilitzar-les raonant segons l'experiència»³, se veurà fàcilment la gènesi de la seva teoria dels mites socials.

En efecte; dintre la teoria revolucionària de l'història de que parlem, lo essencial es conèixer, d'una part, com se formen les ideologies, es a dir, com se formen en un medi històric donat les corrents del pensament que influeixen en la marxa dels aconteixements i en el canvi de les institucions; i d'altra part, com se fa'l passatge dels principis a l'acció, es a dir, com s'opera l'influència de les ideologies en el canvi de les institucions i en la marxa dels aconteixements. Es sobre aquesta darrera qüestió que s'aplica el concepte de mite tal com l'entén en Sorel, puig el mite ens dona l'única exposició intel·ligible del passatge de les ideologies a la pràctica, dels principis a l'acció⁴.

Què es, doncs, un mite? No es possible donar-ne encara una explicació satisfactoria. En Sorel, al mateix temps que deixeble decidit i escrupulós de Karl Marx, es un entusiasta de les doctrines del gran filòsof contemporani Bergson. Precisament la seva originalitat més manifesta ha sigut la d'aplicar alguna de les conclusions d'aquest filòsof a les investigacions històriques i socials. D'aquí que s'imposa, abans d'explicar el concepte sorelià de mite, donar a conèixer el seu fonament psicològic derivat de les doctrines bergsonianes.

Situem-nos un xic; quan nosaltres obrem, en la vida ordinària i corrent, ens interessa molt més lo que la gent pensa o pensarà de nosaltres, que no pas lo que hi ha de més íntim en la nostra consciència. Vivim molt

més pel món exterior que no pas per nosaltres mateixos; som molt més influenciats que no pas ens influim; parlem més que pensem. En una paraula: en la major part de la nostra vida no percebim del nostre veritable jo més que una imatge descolorida.

Ara bé; diu Bergson: «hi ha en nosaltres dos jo diferents, dels quals un no es més que la projecció exterior de l'altre, la seva representació especial i, per així dir-ho, social. Alcancem el primer per una reflexió profunda que'ns fa veure'ls nostres estats interns com essers vivents, en via de formació continua, com estats refractaris a tota mesura.

Mes els moments en que'ns percebim nosaltres mateixos són rars, i per això som rarament lliures. Obrar lliurement es, doncs, rependre possessió de nosaltres mateixos, colocar-nos de nou en la duració pura.»¹

Pera comprendre bé aquesta filosofia «ens devem transportar amb el pensament an els moments de la nostra vida en que optem per una decisió greu, moments únics en llur genre, i que no's reproduïxen més com no retornen per un poble les fases desaparegudes de la seva història».

Es evident, seguint aquesta doctrina, ens diu en Sorel, que nosaltres gosem de llibertat, sobre tot quan fem esforços pera crear en nosaltres mateixos un home nou, rompent els quadros històrics que'ns encerclaven. Se'ns dirà, pot-ser, que en aquets moments som dominats per sentiments profons, però no n'hi ha prou, puig tothom convé avui que'l moviment es lo essencial de la vida afectiva. Cal, doncs, parlar amb termes de moviment pera expressar lo que passa en el jo profon, en la consciència creadora.

Heus-aquí com deu representar-se la psicologia profunda, després de la crítica i les conclusions d'en Bergson. S'ha d'abandonar l'idea de que l'ànima's mou segons una llei més o menys mecànica vers diversos motius donats per la naturalesa, i en son lloc s'imposa la següent concepció: quan nosaltres obrem ens creem un món tot artificial colocat davant del present i format de moviments que depenen de nosaltres, els quals abracen tot lo que'ns interessa.

Aqueixos móns artificials, aqueixes construccions mentals arbitràries desapareixen ordinàriament de la nostra consciència sense deixar-hi rastre ni record. Mes en casos excepcionals, quan aquets móns artificials responen als nostres interessos més vius i primordials, no sols ens absorbeixen i dominen de la manera més absoluta, sinó que'ns decideixen a les accions més hardides, sense cap consideració als obstacles que s'hi oposen.

Això sentat, tenim ja tots els elements pera formar-nos una idea de lo que es un mite social. Recordeu que hem dit abans que dintre de la teoria revolucionària de l'història un dels problemes fonamentals era el de sapiguer com se fa el passatge dels principis a l'acció, o altrament dit, com s'opera l'influència de les ideologies en la marxa dels aconteixements i en el

1) *Introduction à l'Economie Moderne*, Georges Sorel, pàg. 5. París, 1911. M. Rivière, éd.

2) *La Ruine du Monde Antique. Conception materialiste de l'Histoire*, Georges Sorel, pàg. 22. París, 1991. Jacques & Cie., edit.

3) *Réf. sur la Viol.*, pàg. 204.

4) *Introduction à l'Economie Moderne*, pàg. 375.

1) Bergson: *Données immédiates de la Conscience*, pàg. 175 i 176. citat en les *Réf. sur la Viol.*, pàg. 36.

canvi de les institucions. Projecteu ara sobre aquest problema la llum que's desprèn de la doctrina d'en Bergson per medi dels raonaments que deixem exposats, i tindreu lo que'n Sorel anomena un mite social.

El mite social serà, doncs, una d'aquestes construccions arbitràries del nostre esperit, un d'aquests móns artificials fills de les necessitats de l'acció i representables tant sols per imatges, en quant apassionen intensament a les masses d'una època o d'un medi històric determinat, i les decideixen a l'acció.

Ja sé, per endavant, que manca an aquesta definició la claretat i la precisió necessàries; però teniu en compte que en Sorel, d'acort amb una corrent important del pensament contemporani, creu que en tot producte mental complexe hi ha una part clara i una part fosca, i que aquesta es, pot-ser, la més interessant.¹ Procurarem, no obstant, aclarir aquest concepte fins allà ont ens sigui possible.

Com veieu, per lo que deixem dit, es tracta de designar amb la paraula mite un conjunt d'imatges organitzades que, per lo mateix que responen a les necessitats més íntimes i vives d'un grupu considerable d'individus, són capaces d'evocar instintivament, amb la seva sola representació o enunciació, tots els sentiments motrius que corresponen a dites necessitats. Però remarqueu que entre aquestes necessitats que tenen l'arrel en lo més íntim del nostre ésser, ocupa un lloc preminent *l'esforç envers lo millor*, que constitueix *la virtut secreta* que assegura'l progrés continu del món.²

Comprès així el mite, es a dir, com a producte mental unitari, indescomposable i essencialment motriu, no sols en dona la clau pera dexifrar els grans moviments històrics, sinó que'ns proporciona, al mateix temps, l'únic medi d'exposar-los d'una manera intel·ligible. En canvi, quan se segueix el curs de l'història sense més ajuda que'ls recursos de la filosofia intel·lectualista s'arriba a la conclusió de que'ls pobles han treballat i continuen treballant pel *void*.

Estudieu qualsevol d'aquests grans moviments històrics que s'anomenen el Cristianisme primitiu, el Catolicisme, el Protestantisme, la Renaixença, la Revolució francesa, el Mazinisme italià, etc., i trobareu sempre que'ls homes que han pres una part més activa en els mateixos, s'han representat llur acció pròxima baix forma d'imatges de batalla que assegurin el triomf de llur causa.³

Com s'explica sinó la fe en la gloria, «aquest valor moral sens parell», fill de la magna Grecia, i que tanta noblesa ha donat al món? Es que per ventura els ciutadans grecs, els cristians primitius, els llegionaris romans, els artistes de la Renaixença, els Catòlics i Protestants d'ara, al realitzar llurs gestes més altes, no s'han inspirat en una noció de la gloria valent-se de sistemes d'imatges diferents en cada cas?

Si el soldat de Napoleón feia el sacrifici de la seva

vida pera tenir l'honor de treballar «en una epopeia eterna» i de viure en la gloria de la França, tot i sapiguent «que sempre seria un pobre home», era perquè l'Emperador encarnava el Nou Règim que lluita contra totes les forces d'opressió de la vella Europa. Si els Catòlics no s'han descoratjat mai en mig de les proves més dures, es perquè s'han representat l'història de l'Església com una serie de batalles entaulades desde sempre entre Satanàs i el Geràquic, sostinguda per Crist, que en definitiva ha de vèncer.

Veieu, doncs, com el mite, subjacent en tots els grans moviments socials, ens permet comprendre l'activitat, els sentiments i les idees que mouen les masses populars en les lluites decisives de l'història.

V. En el curs del temps, poques vegades se'ns presenta el mite amb tota sa puresa. Al contrari, el Mite i la Utopia se'ns ofereixen gairebé sempre barrejats, predominant un o altre segons les circumstàncies i els medis històrics. Aquesta consideració ens posa la necessitat de fixar el concepte d'Utopia pera penetrar més encara en la significació i transcendència del mite.

Una diferencia radical separa el Mite de l'Utopia. Mentres aquell es fill de l'intuïció de la consciència creadora, aquesta naix d'un treball reflexiu. L'Utopia es l'obra dels teoritzadors que, després d'haver observat i discutit els fets, cerquen a establir un model al qual es puguin comparar les societats existents pera mesurar el bé i el mal que enclouen.¹ Ve a ésser com una unitat de mesura moral que serveix de tipus de comparació entre lo que es i lo que deuría ésser.

Fixeu-vos en que tots els escriptors anomenats utopistes, desde Plató en la seva «República» fins al mateix Briand en el seu discurs sobre la Vaga General, parlen sempre en nom dels sentiments de justícia. I es perquè en tota societat organitzada el dret estatut fereix constantment a la opinió pública, en quant no realitza l'integritat dels seus ideals, lo que, per altra part, deu ésser necessàriament aixís, puig per perfecte que sigui un sistema jurídic no podrà mai aplicar-se perfectament a tots els casos, de la mateixa manera que la creencia no serà mai una perfecta adequació a la natura. Però quan l'opinió pública es fortament impressionada pels casos anormals, es a dir, quan l'oposició entre les realitzacions del dret existent i els sentiments de justícia predominants se manifesta amb gran relleu, aleshores s'imposa un canvi en les regles del dret vigent a fi de fer desaparèixer les discordàncies.² Aixís naixen les Utopies i aixís es tradueixen en realitats.

Res d'això passa amb els mites; construccions mentals que abracen tot lo que interessa forta i vivament a les masses, les imatges que'ls representen

1) *Réf. sur la Viol.*, pàg. 196.

2) *Réf. sur la Viol.*, pàg. 361.

3) *Réf. sur la Viol.*, pàgs. 26 i 27.

1) *Réf. sur la Viol.*, pàg. 39.

2) *La Décomposition du Marxisme*, George Sorel, pàg. 13. París, 1910. M. Rivière, edit.

desvetllen una noció d'una oposició irreductible contra la qual hi ha que lluitar amb totes les forces humanes. Així mentre les Utopies un cop realitzades tendeixen a augmentar el respecte i a consolidar els sistemes jurídics existents, els mites no admeten acomodacions ni realitzacions parcials, sinó trasbalsos i alta-baixos violents.

L'Utopia pot discutir-se com tota constitució social; pot comparar-se els moviments que suposa amb els que s'han observat en el curs de l'història, i pot refutar-se demostrant que l'economia damunt la qual se posa es incompatible amb el sistema de producció actual.

El Mite, al contrari, no pot ésser refutat perquè en el fons es idèntic a les conviccions d'un grup social que expressa en llenguatge de moviment, i per consegüent es indescomposable en parts que no permeten ésser examinades baix un plan de descripcions històriques.¹

Per altra banda, l'Utopia, com a cosa comparable a les realitats existents, es sotmesa per la reflexió a un treball continu d'ajustament i pulimentació, que la fa adaptable al major nombre d'interessos existents. Ben al revés el Mite, expressió de la consciència profunda; es tant impermeable a l'experiència com insensible a la contradicció. Ni les crítiques ni els fracassos el commouen: permaneix a l'abric de tota refutació. Per aquest motiu s'ha comparat tantes vegades el Socialisme a una mena de religió.

Heus-aquí, segons en Sorel, els trets essencials de l'Utopia per comparació an el Mite.

Mes amb tot i aquestes diferències tant característiques, els Mites i les Utopies, com hem dit abans, rares vegades se'ns presenten isolats en la trama dels aconteixements històrics, sinó que s'entrelliguen i confonen, essent difícil trobar tipus purs d'uns i altres. Potser el millor tipus d'una Utopia pura ens el dona l'Economia política lliberal, o siga la concepció econòmica de l'escola de Manchester, que havia imaginat una societat aont tot es reduiria a tipus comercials baix la llei de la més completa concurrència. Les teories que inspiraren les primeres constitucions modernes són també exemples d'Utopies, encara que no tant pures com l'anterior, puig venfen inspirades i sostingudes pels mites revolucionaris contra l'Antic Règim.

Aquests dos exemples ens demostren d'una manera clara que, en quant Utopies pures que'ls manca la força que'ls dona'ls mites, els projectes dels teoritzadors pera emmotllar el pervindre, s'enrunen necessàriament a l'embat de la crítica. Avui, en efecte, reconeix tothom que la Societat ideal, imaginada pels manchesterians, seria tant difícil de realitzar com la mateixa República de Plató; i a les teories constitucionals amb prou feines si se'ls dona altre valor que'l d'un ideal que deuria inspirar an els legisladors pera realitzar un xic de justícia entre'ls homes.

ENRIC JARDÍ

(Acabarà)

1) *Réf. sur la Viol.*, pàg. 40.

L'Assamblea Nacionalista de Tarragona

TOTS els nacionalistes esperem amb fretura la celebració de l'Assamblea Nacionalista de Tarragona, d'aquest gran acte d'agermanament de tots els nacionalistes de la terra catalana. I ara, que's van fent els preparatius, crec oportú dir-hi algunes paraules.

L'Unió Catalanista, aquesta venerable entitat mare dels nacionalistes, la que sempre ha mantingut ben alta la bandera de les quatre barres, la que jamai ni un sol moment ha claudicat de les idees nacionalistes, avui, després d'estar llarg temps abandonada per sos fills, surt de nou i crida als quatre vents, ben fort, als fills de Catalunya pera que vagin a Tarragona, i allà, tots aplegats sota els sagrats plecs de l'ensenya barrada, ens bateguin nostres cors revifant el caliu amorós del foc patri, i deixant nostres miserietes i personalismes, ens refonguem en un sol esperit, i d'aquesta manera treballar de ferm pera reconquerir el temps perdut i lluitar novament ben units pera'l reconeixement sencer de la nostra personalitat i per l'assoliment complet de l'Autonomia integral de Catalunya.

Els que s'allunyaren de la venerable Unió, abandonant-la quan ja molta feina hi havia feta, jo estic segur que ara, com a prova de penediment, no faràn el sord a llur crida; tots hi tornaran, els que no hi tornin, els que facin el vuit a l'Assamblea seràn tots aquells pidolaires que per una banal mercè rastrejen i es blinquen ultratjant la terra catalana que'ls ha vist nàixer.

Encara hi ha temps; an aquesta gran Assamblea Nacionalista, l'Unió Catalanista crida a tots els vers catalans sigui com sigui llur pensar i sentir en matèries polítiques, socials i religioses. Pera amparar, pera defensar i llibertar a nostra Mare Patria Catalunya, n'hi ha prou amb ésser català de cap a peus. Anem-hi, doncs; no deixem sola a l'entitat mare dels nacionalistes, deixem per uns moments nostres maneres de pensar i sentir les coses, que ara de moment són secundaries i lluitem, que'ls pobles que tenen llengua, usos i costums propis, són ben dignes de llibertat i més com Catalunya, que es dels pobles que són dignes de la llibertat que's guanyen.

Aquesta Assamblea serà gran; tots els fills de Catalunya hi cabrem i els que hi anirem disposats a aguantar i a lliberar nostra terra serem els únics que'ns podrem titular catalans; els altres ja's podran dir... primer espanyols, després...

Per Catalunya ho hem de fer. Per ella, si convé, hem d'oferir i donar nostres vides; agermanem-nos i tots a la una tinguem present les paraules del Poeta:

Poble que mereix ésser lliure, si no li donen s'ho prèn.

F. CASANOVAS I COLL

Terraça.

Poetes catalans d'ara

Josep M.ª Tous i Maroto

CREPUSCLE

Quan tomba l'hora de la posta
i amb vol suau la nit s'acosta
i extén sos vels per les ciutats
ont ja titila melangiosa
la lluminaria radiosa
entre'ls platets arreglerats,

de la llunyana serrania
ont fa onetjar sa cresteria
la serra ungida de blavors,
dintre mon cor sent l'anyorança
com una boira qui s'atança,
com un efluvi de tristors...

En aquesta hora de misteri,
allà, amb arpegis de psalteri
ratja la font baix del penyal,
a l'hora grisa en que l'altura
deixa la guarda que hi pastura
i amb bels planyents cerca'l casal.

Per la blavor esblanqueïda
passa en magnífica embranzida,
cap a la serra un vell falcó;
jo'l vaig seguint en sa volada
vers la cucuia desolada
que's va esfumant dins l'horitzó.

Pelegrinant dins la calitja
com ull de foc brilla la sitja
en l'espessor de l'ausinar.
Oh la gran pau del qui vigila
allà assegut, mentres s'enfila
el fum qui'l vent sab capdellar!

Jo anyor a eixa hora misteriosa
la melodia somniosa
dels fabiols dels vells pastors.
Jo anyor dels pins de la carena
que besa'l raig de lluna plena
l'himne d'efluvis i remors.

Calma sublim de la montanya!
En tu he pensat dins terra extranya

i ara't recort dins la ciutat,
quan ja irradia fonedïça
la lluminaria malaltïça
damunt el gris de l'empedrat.

Es l'hora dolça en que la feina
el pagès deixa, i, al coll l'eina,
amb pas feixuc torna a la llar,
ont dins la cuina ennegreïda
crepita i llú la flama ardida
quan, sorollós, cou el sopar.

Oh'l res nocturn de la corona!
oh'l bell encant d'aquella estona
en que la vella als petitets
que al seu entorn fan gran rotllada
conta rondalles d'una fada,
de reis i nans i Bernadets!...

Dalt la montanya perfumada,
del baf del món arrecerada
surgeix més clara la visió
de la nostra terra beneïda.
Allà hi reposa amorosida,
tot somniant, la tradició.

La nostra raça forta i sana
com un alè de tramontana
va congriar dins l'espadat,
i a dins l'antiga llar pagesa
sens extingir-se hi resta encesa
una guspira del passat.

Desde les planes de ma terra
fins a les crestes de la serra
vola sovint mon pensament;
i es sempre a l'hora de la posta
mentres volant la nit s'acosta
quan sent més fondo anyorament.

JOSEP M.ª TOUS I MAROTO

Prosistes catalans d'ara

Josep M.^a [Folch i Torres

EL PROFESSOR D'IDIOMES

AL MEU AMIC I PROFESSOR MISTER THOMAS ROSSER

ERA un professor d'idiomes com molts se'n veïen; com són casi tots els professors d'idiomes: homes que tenen en els ulls l'ignocència de la clau dels temes; ulls que no llueixen les coses que han vist; ulls blaus, poc-dients, mates.

Era, doncs, un d'aquests professors. Havíà corregut més món que un revisor de bitllets. Sabíà dir, en moltes llengües: «Hablo de los zapatos del amigo». I sabíà escriure, en tots els idiomes, l'anunci consabut pera insertar en els periòdics de la localitat en que, per atzar, queia.

Aquest professor d'idiomes teníà una historia senzilla. Era d'aquelles terres en que s'ensenyà als nois a llegir, a rentar-se la boca i a viatjar, tot alhora. Sortí de casa i corregué món. A cada ciutat, al baixar de l'estació, se'n anava de dret cap al diari de gran circulació. Posava l'anunci, i pacientment esperava en l'hotel. Si al cap de dos dies no havíà comparegut ningú, se'n anava a llogar-se a un Berlitz School. Totes les ciutats del món tenen un Berlitz School que lloga als professors apurats.

Aixís havíà corregut molts països. De cada país ne sabíà no més que'l nom de les estacions en que havíà baixat, el preu a que li pagaven les lliçons al Berlitz i el cost del *tout compris* en l'hotel.

De les coses que tant amoinen a les gents d'ara, no'n sabíà res. Dels diaris no'n llegíà més que la secció d'anuncis aont, en cap país, s'hi parla de qüestions socials i polítiques.

Un día l'anunci va respondre. Un bon senyor va escriure al professor invitant-lo a passar per casa seva. El senyor teníà una filla. Molts senyors que tenen una filla volen que sàpiga piano, cant e idiomes. Aquest bon senyor s'accontentava amb els idiomes sols.

La noia era bonica, cosa que dona molt més interès a l'acció; el professor era jove.

Sí, era jove, però ja hem dit que'ls seus ulls eren blaus i poc-dients.

El jove professor, diariament, donà lliçó a la senyoreta bonica.

Cada día, ella, teníà de fer el tema consabut: «Has vist el gat de l'oncle? *Yes, my brothers are good.* (Sí, els meus germans estàn bons.)

I això un día darrera l'altre. Ella començà a llanguir fadigada de retenir tants mots que jutjava inútils. En realitat, havíà sofert una grossa decepció.

Aquell idioma que havíà pot-ser somniat, bonic i dolç, no era més que un seguit de mots que no servien pera expressar res: gat, taça, oncle, germà, sucre. I tot això plegat, formant frases absurdes, rídicols, enfadoses: «El tinter de mon avi no es tant bó com el gat del veí», «La sal de la minyona es més bona que'ls llibres del professor». I els temes anaven succeint-se sense altre progrès que'l de l'augment d'especies i de parents: sal, pebre, oli... cosí, tia, cunyat.

Un día la senyoreta va perdre la paciència: — Senyor professor, això no va.

El professor se la mirà sense sorpresa, però amb un deix de pesar. Se n'havíà enamorat? Encara no, però li dolíà deixar-la. El pobre professor no teníà encara prous diners arreconats pera tornar a agafar el tren.

Ella devíà endevinar-ho, perquè no va insistir, i seguí donant la seva lliçó i fent el seu tema: «El pebre i la tia no són cosins del cunyat.»

Varen passar altres dies i la senyoreta se tornà a impacientar. Les amigues i les visites sabíen que apreníà idiomes. Li preguntaven coses i li feien traduir les etiquetes dels rodets. Això la posava en grans confictes. Ella no sabíà dir més que cosí, gat, oli, cunyat, tia, etc. Amb això no's podíà confegir res amb solta.

L'endemà d'una visita s'encarà amb el professor.
 — Els vostres gats i els vostres oncles me tenen tipa!
 Jo no tinc gat, ni oncle, ni sal, ni pebre. No'n tinc ni'n tindrè mai; les meves amigues, els meus coneguts, les meves visites tampoc ne tenen; amb això no vui fer més temes d'aquests. Parli-m vostè de coses més interessants o si no digui al papà que li pagui la mesada i vagis-en a ensenyar gats, oncles, tíes i espècies a un altra casa.

El pobre professor d'idiomes se quedà boca-badat. Que'ls deixebles se li esllanguissin cansats de no apendre res, això li havia passat amb tants deixebles com havia tingut; però que li diguessin aixís tant a les clares i que aquesta fos precisament una senyoreta bonica, en això no s'hi havia trobat mai.

— Parli-m de coses més interessants — li havia dit la deixeblla irada. De què li podia parlar?

— Parli-m — respongué ella — de coses boniques, de coses de la vida.

Al pobre professor no se li hauria acudit mai posar en un tema «coses de la vida com a coses boniques.»

— Parli-m de flors i d'aucells; del sol i de les estrelles, de noies... No té promesa, vostè?

El professor se la mirà amb el seus ulls blaus, i una guspira'ls illuminà.

No, no tenia promesa... Però en aquells instants s'adonà de que la seva deixeblla era bella, graciosa, animada, franca. I rebuscant en el pensament frases que no eren en les gramàtiques, volgué dir lo que sentia. De primer n'hi sortí una sense cap concordança. Ja veia ell que havia posat el verb abans del subjecte i l'oració no tenia complement directe ni indirecte, però no's deturà. Aviat les paraules varen brollar tant xardoroses com el foc que havia inflammat els seus ulls blaus. Parlà bona estona; les galtes enrojolades, el pit adalerat...

Acabà, mirant-se-la entendrit, content de no haver sigut interromput, mig badats els llavis, esperant la desitjada resposta.

Ella no havia entès res; però l'idioma li semblà més dolç, més fluid...

I comprenent que ell esperava la resposta, li digué:

— Aixís va bé, home. Demà hi tornarem.

JOSEP M.ª FOLCH I TORRES

Tornem-hi

LA suprema aspiració de la classe proletària ha sigut sempre emancipar-se de la tutela del capital. Aquesta aspiració ha portat sempre un estat de revolta i cataclismes lamentables en tots conceptes. La lluita es latent i perenne, la força empleada en ella es vigorosa; es la força de l'ànima que sent aspiracions supremes i vol realitzar-les, i pera lograr-ho, si es precis, se'n va dret al sacrifici.

No es la lluita de l'egoisme que enlaira als homes a nivell divers els uns dels altres, sinó l'acció que cerca la mida exacta i el nivell de les coses, la que vol una igualtat armonitzadora que sigui l'afirmació de lleis verament humanes, aont mai el privilegi s'hi vegi traslluir com a defecte que dona impuls a les passions dels homes. Semblarà utòpica l'aspiració, semblarà un ideal irrealitzable fill de la fantasia creadora de coses impossibles; però l'acció creadora de aquesta aspiració se manifesta sempre i remou constantment tots els organismes que formen la societat humana. Es el progrés que avança amb entravancs o sense, i sos passos, de gegant o de pigmeu, són passos que marquen el camí seguit com a fites que mostren a l'home que en el món tot es realitzable, quan la voluntat es ferma i decidida.

No es la nostra terra ont menys se manifesten aquestes lluites. La vida del treball es aquí intensa, car el treball es en nosaltres una característica nostra, i es natural que en la nostra terra els conflictes d'ordre social pertorbin molts cops la vida ordinària dels nostres grans centres productors.

He presenciat alguns d'aquests conflictes i casi tots ells els he vist solucionar per medi de la força i no de la raó. Mai el legislador, en moments crítics, s'ha preocupat d'esbrinar les causes pera veure si els efectes han sigut fonamentats a fi d'evitar pitjors conseqüències. Jo crec que tota manifestació de llibertat no té límits en les seves aspiracions; de gradació en gradació no's para fins a la forma justa.

No hi ha llibertat sinó quan es individual, deia en Lammenais; i aquesta llibertat, basada en la perfecció humana, es la solució de tots els problemes socials i econòmics, perquè emancipa de tota tutela esclavitzadora a l'home.

El nacionalisme català, que tendeix a la desmembració de tot poder acumulat o centralitzat pera reintegrar-lo aont naturalment se constituí en principi com a personalitat reconeguda i definida, que lluita basat en les forces naturals ètniques que són l'exacta identificació d'un poble naturalment constituït, té quelcom del reconeixement d'aquesta llibertat individual, i el té perquè'l nacionalisme català, al lluitar, afirma, perquè es idiosincracia especial del nostre poble, el senti-

ment individualista com a llibertat, i el sentiment col·lectivista com a amor als homes.

La nostra idea no's deu haver d'oblidar, car la pau i la tranquil·litat d'un poble s'adquireixen per l'amor i la justícia, i de justícia no pot haver-n'hi mentres el dret a la vida no sigui una garantia natural a l'home.

Totes les lluites del poble s'encaminen a la reconquesta d'aquest dret, i mai, mentres aquesta funció orgànica de la vida no estigui garantida, podrà'l legislador assentar bases sòlides per a la constitució política dels pobles que a ella aspiren.

«L'ordre social — deia madame Staël — està fundat en la paciència i resignació de les classes treballadores.» Si els homes que avui dirigeixen els destins dels pobles pensessin, un cop al dia, en si aquest pensament pot ser o no una sentència, tal vegada s'arribaria a l'apaivagament de les passions per l'humana intel·ligència.

Jo no crec que'ls capitosts del nacionalisme, entregats per complet als assumptes que en lo polític atanyen a Catalunya, refugin preocupar-se d'aquells altres que en lo social també l'atanyen, atenent-se, però, a que l'emancipació dels treballadors es obra d'ells mateixos. Jo no crec que s'oblidin que, per a la realització d'aquest ideal, es necessària la lluita; aquesta pren caràcter desde'l moment que troba oposició, i seria negació absurda que qui lluita per una llibertat, encara que aquesta sigui, si's vol, política, fes un moment l'oposició a una llibertat la més positiva i necessària als homes.

El nacionalisme pot no ser un destorb, molt al contrari, pot identificar-se per complet amb tota aspiració del poble, que fills del poble som tots els homes, malgrat que una absurda organització social estableixi diferències de classes.

L'amor que naix recordant les coses pròpies, es un amor que'l poble ha demostrat alguna que altra vegada, perquè'l poble ha recordat que no sols se viu satisfent les funcions orgàniques de l'estòmac, sinó que l'home, per a viure, necessita un complement que en lo moral se troba, i aquest complement es el desig d'estimar el terror ont s'ha nascut, el qual s'avé amb son modo de ser, que hi viu com en si mateix, la llengua del qual parla, les costums del qual són les seves i que li recorda jorns hermosos de sa infantesa, sentiments que donen goig a l'ànima i que, el sentir-los, no es pas pel poble una negació de sos principis en l'ordre de la lluita social i econòmica.

«No hi ha pas dubte — diu en Reclus — que l'amor al terror ont un ha nascut, es un sentiment natural i simpàtic. Res més agradable pel desterrat de son país, que'l sentir parlar la llengua maternal que li recorda la terra del seu naixement. I l'amor de l'home no's dirigeix solament envers el lloc del seu naixement,

sinó que s'extén també a la llengua que li cantaren al breçol, i envers els fills del mateix lloc, en les idees, sentiments i costums dels quals participa; i, en fi, si la seva ànima es noble, se sentirà envaït d'un gran fervor i passió de solidaritat per tots aquells els sentiments i necessitats dels quals li són coneguts.»

Si'l poble, al qual la lluita per la vida li es indispensable, no oblida tampoc aquest sentiment d'amor que es la afirmació del nacionalisme, ¿per què, doncs, aquesta idea que afirma l'existència d'un poble, no pot traduir-se en principis d'una legislació social, que encamini, pel camí de l'amor, a la realització del problema que s'afirma en l'igualtat i la justícia?

Es que s'ha de tenir en compte que si un dia's vegés realitzada l'obra del nacionalisme, i Catalunya's manifestés amb la plenitud de lo que ella avui aspira, la lluita social i econòmica seria dintre Catalunya'l mateix problema d'avui, i com avui pertorbaria la seva vida, en manifestacions lamentables per lo violentes.

En l'ordre econòmic Catalunya es una força; el capital ha arrelat en ella, i aquest no permetrà mai que la força del treball l'anuli en el camp de les lluites modernes i progressives, i això ha de ser forçosament, pel nacionalisme, un destorb a tota bona iniciativa, ja que sols la ferma voluntat i el desinterès propi poden vèncer en definitiva.

Heus-aquí una obra gran pel nacionalisme, obra de sentiment altruista que l'afirmaria com a idea de progrés i de cultura.

Cal preguntar si pot fer-la aquesta'l nacionalisme? Jo crec que sí, més ben dit, jo afirmo que sí; ¿per què dubtar, quan l'idea s'afirma en l'amor a la llibertat i la justícia?

AGUSTÍ PEDRET I MIRÓ

Notes & fets

Amb el present número la REVISTA DE CATALUNYA ofereix als seus subscriptors i lectors el **CUPÓ** número 5, imprés a les cobertes. Un nombre determinat d'aquests cupons donarà dret a adquirir gratuïtament o amb grans rebaixes de preu, obres i fascicles que la setmana entrant anunciarem, entre'ls quals n'hi haurà d'en Cebrià de Montoliu, Prudenci Bertrana, Rovira i Virgili, Alexandre Plana, Ribera i Rovira, etcètera, etc.

Els subscriptors de fóra de Barcelona poden enviar l'import de la seva subscripció a la REVISTA DE CATALUNYA en la forma que'ls sigui més còmoda.

Els preus de subscripció, per trimestre, són: Catalunya, 2'50 pessetes; Espanya, 3 ptes.; Portugal, 4 ptes.; Extranger, 6 ptes.

Periòdics & Revistes

LES REL·LISCADES DELS PURISTES
(*Gazeta montanyesa*, de Vich)

Escriu aquest diari:

«Una hora o altra'ns haurem de posar a la feina d'espolsar tot aqueix taranyinam de vocables exòtics i de formes extravagants que's van ficant en la llengua enlletgint-la i deformant-la del natural modo de ser. Portats de la prujja inconsiderada de descastellanisar (ells diuen *descastellanitzar*) el català, cauen en grosseres equivocacions, i volen donar carta de naturalesa a mots estrangers que li escauen molt menys a la nostra parla que no pas certs vocables que, no per usar-los els castellans, deixen de ser ben catalans.

Un cas pràctic i ben recent ens servirà avui per fer veure a lo que porta la manfa *descastellanitzadora*. Com saben nostres lectors s'ha publicat *El Sant Evangelí*, traducció catalana del sagrat Llibre, feta pel nostre company doctor Marià Serra i Esturi, i pulcrament editada per la casa Subirana. Com a proemi d'aquest llibre que obtindrà un gran èxit de divulgació, l'Il·m. doctor don Josep Torras i Bages ha tingut a bé posar-hi una hermosa *Exhortació al piadós lector*. Doncs bé: ahir nostre colega *La Veu de Catalunya* que no passa setmana que no'ns regali alguna innovació llingüística, al copiar l'escrit del Prelat, esmena la paraula *piadós* e hi posa *Exhortació al PIETÓS lector*. PIETÓS! Temps ha que hi corre aqueix mot a la punta de la ploma de molts *descastellanitzadors*, pensant que aixís retornen a l'idioma la seva puresa!

Sens dubte, ells pensen que de *pietat* se n'ha de fer *pietós*, i no veuen que quan han de fer l'adjectiu de *bondat*, no diuen pas *bondatós*, sinó *bondadós*, canvi de lletra que es molt freqüent en la nostra llengua que té una morfologia molt natural i ben fundada.

Mai ni en la llengua parlada ni en la escrita s'ha dit *pietós*, que es un italianisme de pa sucats amb oli, i si voleu un testimoni de major excepció, no heu de fer més que obrir la darrera plana de les *Obres de valerós cavaller i elegantíssim poeta Ausias March* (edició de Barcelona, del 1520) i al final del *Cant de Mort*, VIII, llegireu la següent *Tornada*:

Mare de Déu advocada mia
fes a ton fill que *piadós* me sia.

I me sembla que l'Ausias March n'havia llegit d'italià. Deixeu, per tant, el *pietós* i *pietosa*, i digueu i escriviu com sempre s'ha dit *piadós* i *piadosa*. Això de que un Bisbe escriga en una *Exhortació, piadós*, i vinga un corrector de proves sense cap autoritat i ho transformi en *pietós*, ho trobem poc correcte, com es molt censurable que en certes obres que s'han publicat de Mossèn Verdaguer, després de la seva mort, s'hagi adoptat una ortografia que no era pas la del gran poeta. Fins el nom de fonts li esmenen alguns, posant *Jascinto* en comptes de *Jacinto* com ell sempre escrivia i s'ha d'escrivir, a no ser que inventin el *Jacinte* com han inventat *Isidre*.»

El confrare vigatà té raó en això de *pietós* i *piadós*. Però també rel·lisca quan censura implícitament als que escriuen els finals *itzar*, *ització*, en comptes de *isar*, *isació* (en castellà *izar*, *ización*). La primera forma es la correcta i la bona, puig està fundada en la fonètica catalana; en paraules d'ús popular com *martiritzar* (així pronunciat per tothom) se veu prou bé. Si fa extrany el sò reforçat *tz*, es perquè la gran majoria de les paraules en les qual cal aplicar-lo són mots cultes que ens han vingut del

castellà i que hem adoptat canviant no més la *z* en *s*, en lloc de *tz*.

Ah, saberut confrare! No escrigueu pas *llingüística*, que es una grosseria filològica, sinó *lingüística*.

LES DARRERES EXCAVACIONS DE POMPEIA
(*Hispania*, de Londres)

Don S. Restrepo detalla les darreres excavacions fetes en la famosa ciutat soterrada per les cendres del Vesubi.

«El profesor Spinazzola — diu — ha encaminado sus investigaciones especialmente a la porción aún intacta de Pompeya. La casa recientemente excavada en las cercanías de la puerta de Nola, ofrece un amplio peristilo rodeado de columnas, con una fuente central y aposentos alrededor. Aunque no sin esfuerzos, se ha logrado, sin embargo, restaurar la casa prácticamente en todas sus partes, con sus muebles y accesorios, sus muros exornados de frescos, todo en resumen conforme era hace diez y nueve siglos.

Allí están también los restos de los moradores. Se comprende que la familia, el padre y la madre cogidos de la mano y dos niños en actitud de buscar refugio al lado de sus padres, trataron de huir en los momentos del desastre; pero fueron pronto sofocados por la lluvia más y más densa de cenizas, y sucumbieron antes de llegar a la puerta. Allí aparecieron los esqueletos, y las cenizas, tenues, casi impalpables, al compactarse en el transcurso del tiempo, conservaron la impresión minuciosa de sus cuerpos. Uno de los niños nos transmitió casualmente el nombre paterno, Obellius Firmus, que aparece en uno de los muros, escrito a la altura del pequeño y en caracteres infantiles. Se han encontrado igualmente los criados de la casa. Uno de ellos trepó a un árbol, pero las ramas cedieron bajo el peso y el cuerpo aparece en la posición que quedó al caer, agarrado convulsivamente al gajo roto. Otro quiso escapar por una de las ventanas superiores. Dos sirvientas se encuentran no lejos de los amos. Entre otras curiosidades, se halla el cofre con valores, dinero y joyas de Obellius Firmus.

En la calle de la Abundancia, después de remover cuidadosamente las capas de cenizas y lavas, sosteniendo metódicamente la porción descubierta de los edificios a medida que aparece, se ha logrado despejar siete u ocho casas, todas de dos pisos. El descubrimiento es de significación, pues hasta hoy sólo una casa de más de un piso se había encontrado en Pompeya. Los balcones de estas casas se hallan intactos en su mayor parte. Uno de ellos está sostenido en columnas espirales, primer ejemplo de éstas que ocurre en Pompeya. Entre otros objetos domésticos hallados, aparece una jaula de pájaros intacta.

Los muros de las casas están por lo regular cubiertos de una especie de estuco y adornados interiormente de pinturas murales o frescos. Al exterior, es decir, sobre la calle, los muros están en parte cubiertos de inscripciones en que se recomienda ya uno ya otro candidato para las elecciones municipales. En uno de estos «cartelones» aparecen dos nombres femeninos, Asellina y Smyrina, que recomiendan la elección de Caius Pollius Fuscus para el cargo de diumviro. Entre los miles de inscripciones descubiertas en Pompeya, sólo dos casos ocurren de mujeres que apoyen una candidatura política. Uno de éstos es el de una mujer cuyo nombre aparece junto con el de su marido, y que probablemente era dueña de la casa en cuyos muros está la inscripción; en el otro caso la inscripción es anónima y dice que «la pequeña a quien ama Sabinus trabaja por su elección».

El profesor cree que Asellina y Smyrina fuesen quizá las vendedoras de una tienda de vinos que se ha encontrado no lejos en perfecto estado de conservación. La tienda es lo que se llamaba un Thermopolium, es decir, una cantina, en la que se vendía toda especie de bebidas, especialmente bebidas calientes, de las cuales la más popular era una infusión de yerbas aromáticas y especies en una mezcla de vino y agua. Sobre la cantina aparece aquí por primera vez el signo distintivo del antiguo Thermopolium, un fresco que representa jarros de vino y ánforas de diversas formas. En la tienda no sólo se han encontrado los vasos y jarros y botellas, sino la vasija especial en que se calentaba el agua para las bebidas. Sobre el mostrador se encontraron numerosas monedas y en un rincón la caja donde se depositaba el oro y la plata.

No lejos del Thermopolium hay una fuente y a corta distancia un santuario público, donde un gran fresco representa las doce divinidades de Pompeya en todos sus atributos, y otra pintura en que aparecen cuatro sacerdotes ofreciendo un sacrificio. Está también el altar del santuario, y sobre el altar se hallan los carbones y cenizas del último sacrificio ofrecido.

Actualmente se trabaja en la excavación de un gran templo cuyo friso, ya al descubierto, representa una procesión en honor de Ceres. En pos de la vida privada, que nos han revelado en parte las anteriores investigaciones, parece llegado el momento de describir las peculiaridades de la vida colectiva tal como era en el día y la hora en que los habitantes de Pompeya huyeron por todas partes, tratando en vano de sustraerse a la tremenda catástrofe.»

EL PINTOR FORTUNY
(*La Vanguardia*)

En la secció *Cotidianas* — habitualment tant desgraciada! — escriu *Silfeco*:

«El nombre de Fortuny es traído y llevado en los diarios con motivo de la venta de su famoso cuadro *La Vicaría*, que ha adquirido, en un rasgo patriótico, el conde de Pradera.

Desde los días en que el pintor reusense gozó de aquel inmenso prestigio universal que le permitió conocer en vida lo que era la gloria, el nombre del artista apenas si de vez en cuando era citado, y cuando lo era, hubo un período en que sólo fué para achacarle el daño que infirieran sus imitadores, que, sin el genio del maestro — como ocurre en casos análogos, — produjeron una balumba de obras insulsas.

Mas de un tiempo acá, la figura de Fortuny es mirada por escritores de arte extranjeros con una atención que no pusieron antes. Citarle, no es una mengua de quien lo hace, desde que Camilo Maclair — léase *Un vibrant: Fortuny* — le dedicó hace cinco años unas páginas rehabilitadoras, henchidas de entusiasmo, en las que declara que de nuevo sería aclamado.

Existe un pormenor elocuente para juzgar de la estima en que vuelve a tenerse, hagan lo que hagan quienes pretendan ocultarlo. Ese dato es el precio que ha alcanzado *La Vicaría*. A Fortuny se le pagó por ella setenta mil francos. Si aparentando los coleccionistas extranjeros no tener ahora interés por esa obra, fué pujada hasta llegar a doscientos veinte mil francos, ¿qué hubieran ofrecido, por poco interés que hubiesen querido demostrar?

Pero a nuestros vecinos de la vertiente opuesta de los Pirineos lo que les importa es pujar las obras de los artistas de su país, por lo que repercute en el mercado universal, especialmente en Norte-América y la República Argentina.,

Aquí está el secreto. Porque sepase que Regnault, mientras pintaba *Salomé*, esa obra por la cual, en la propia almoneda en que se acaba de enagenar *La Vicaría*, se dió cuatrocientos ochenta mil francos — y que irá a Nueva-York si el Louvre dentro de dos meses no entrega esa cifra al adjudicatario — no podía contener su admiración y su desaliento ante las acuarelas hechas por Fortuny en tierra marroquí.»

L'IMPOSSIBLE UNIÓ
(*El Mercantil Valenciano*)

Escriu aquest diari:

«Se necesita haber perdido por completo el sentido común o inspirarse en una mala fe impropia de ciudadanos honrados para continuar defendiendo la necesidad, la conveniencia y la posibilidad de la unión de todos los que se titulan republicanos.

Lo que es necesario, lo que es conveniente, lo que ha comenzado ya a hacerse es la selección, y por afinidad colectiva la unión, la verdadera unión de los republicanos a quienes no molesta, sino que complace oír a don Melquiades Alvarez que él no pacta ni se unirá jamás, aunque se empeñe todo el pueblo español, con el republicano que no sea probo y honrado.

Esta es la única unión posible, la única que puede resultar fecunda, porque no importa ser los más, sino ser los mejores. ¿De quién sino de las minorías selectas, de quién sino de los mejores han sido obra todas las revoluciones?

Una unión como la que piden los perturbados mentalmente, o los simplicistas, o los que buscan en ella el Jordán que lave sus culpas; una unión como la que los ilusos, los *listos* y los embaucadores tratan neciamente de imponer a los que ellos llaman jefes, aconsejando al pueblo republicano que *los obligue a unirse*, es el mayor disparate político que se pueda concebir.

¿Qué frutos había de dar una unión entre elementos que se repelen, entre elementos que no se inspiran mutua confianza, entre elementos divorciados moralmente, entre elementos que obligados a unirse habrían de continuar separados espiritualmente por abismos infranqueables?

Si mañana viéramos unidos a don Melquiades Alvarez con Lerroux, diríamos sin vacilar: Esa unión es una farsa. Esa unión es una comedia indecorosa. Esa unión es una ficción, una mentira, una burla a la sinceridad, a la honradez, a la moral política. Y, por consiguiente, de esa unión no puede salir nada bueno, nada provechoso para la causa de la República.

No habían de tardar los hechos en darnos la razón.

Cuando uniones de esta naturaleza no pueden cimentarse sino sobre la desconfianza mutua, es una locura, un caso de imbecilidad o de mala fe, proponerlas y defenderlas. Quien diga que con una unión así puede intentarse la Revolución, o es un necio o es un embaucador.

Falta y faltará siempre la mutua confianza entre Lerroux y los hombres que en Setiembre último, fundados en graves motivos, rechazaron de plano los ofrecimientos, los pactos, las inteligencias y las colaboraciones que Lerroux les brindó.

¿A qué insistir, pues?

A ciertas empresas no se debe ir sino con hombres que nos inspiren confianza absoluta.

Sin Lerroux, la Conjunción y ciertos elementos que jamás transigirán con Lerroux pueden realizar la empresa a que la Conjunción se ha comprometido.

Con Lerroux esa empresa sería imposible. Así se lo demostró a Salmerón una dolorosísima experiencia.»

LA SETMANA PASSADA

ELS DEPORTS

AVIACIÓ. — Una de les més belles i admirables coses que ha produït l'ingeni humà es, sens dubte, aquesta dels aucells mecànics, lleugers i fràgils com aurenets, però amb els quals un grapat d'homes atrevits que's renova constantment, s'ha llançat d'una manera ardida i heroica a la conquesta de les regions aèries, fins fa poc inasequibles, si no era pel més lleuger que l'aire.

Si examinem l'història de l'aviació desde'ls seus orígens rudimentaris i desgraciats fins als nostres dies en que ha assolit una sèrie inacabable d'èxits sorprenents barrejats amb fets sensibles deguts als atreviments d'alguns, observarem que aquest esforç dels partidaris del més pesat que l'aire, representa un valor inapreciable per a l'avenir de l'humanitat.

Desde Lilienthal, amb els seus planejadors, fins a la victòria definitiva dels germans Wright al camp d'Auvours, diferents aviadors francesos havien provat d'enlairar-se inútilment. Al principi, les provatures se feren d'un modo molt rudimentari. Després, a l'aplicar als aparells el motor lleuger de gasolina, la cosa ja prengué un aspecte més esperançador. De tal manera, que'l 12 de novembre de 1906, en Santos Dumont, l'entusiasta navegant aeri, brasileny, en un aparell de la seva invenció, que batejà amb el nom de *XIV bis*, feu, al camp de Bagatelle, son memorable vol de 220 metres, a 6 metres d'alçària, en 21 $\frac{1}{5}$ segons, o sigui a 37'358 kilòmetres l'hora.

Però alguns accidents desgraciats que sofrí en els aparells que successivament construï, el feren desistir de continuar les proves i se dedicà a l'hidroplà.

Allavors començaren les proves del famós camp d'*Issy les Moulineaux*. Els germans Voisin construïren un aparell biplà i l'entregaren a Enric Farman, el famós aviador, qui, després de moltes proves, en 13 de Janer de 1908, batia'l record de l'aviació, fent un vol de 1 minut 28 segons i recorreguent un trajecte de 1 kilòmetre 500 metres. Guanyà aleshores el premi Deutsch Archdeacon, consistent en 50,000 francs.

Continuaven al camp d'*Issy les Moulineaux* les proves, i el 11 d'abril del mateix 1908, en Lleó Delagrangé, altre intrèpit aviador, batia'ls records d'en Farman, fent un vol de 3,925 metres, en 6 minuts 30 segons.

Allavors apareix altra volta en escena el monoplà, essent son irredutable partidari en Lluís Bleriot, disputant el terreny als biplans fabricats pels germans Voisin. Ja abans en Robert Esnault-Pelterie, havia fet volades interessantíssimes en monoplà, arribant a recórrer 1,500 metres a una alçària de 30. En Bleriot, introduint algunes modificacions en son aparell, se presentà disposat a batre als biplans en tots els ordres.

Aleshores, un fet inesperat vingué a produir una veritable revolució en el camp dels partidaris del més pesat que l'aire.

Feia temps que's venia dient que al Nort-amèrica hi havia dos germans anomenats Wilbur i Orville Wright, que havien trobat el secret de l'aviació volant en un aparell biplà de la seva invenció, d'un modo perfecte i definitiu. Desseguida se volgué saber la veritat del cas, i Mr. Fordyce, representant a un sindicat de capitalistes francesos, feu preposicions als dos germans per a comprar-los l'invent. Ells accepten, però tenint els capitalistes francesos els seus dubtes sobre l'invent, desisteixen de la seva empresa i els germans Wright no venen.

Noves proposicions se'ls feren sense resultat, fins que a primers de l'any 1908, en vista dels èxits obtinguts pels germans Wright, a l'Estat de Virginia, del Nort-Amèrica, volant en el seu biplà, els francesos tornaren a tenir la curiositat de veure'ls, i en Wilbur Wright firmà, finalment, un contracte pel qual venia obligat a volar a França, davant de tothom, 50 kilòmetres en una hora i en un camp tancat, retornant al punt de sortida. Després s'obligava a ensenyar de pilotar l'aparell a tres aviadors francesos.

En Wright, complí lo estipulat al peu de la lletra. Primer s'enlairà al camp d'Hunandières una sola vegada. Després en el camp d'Auvours, aont feu, en el més de setembre de 1908, els famosos vols que admiraren al món, arribant en un d'ells a mantenir-se en l'aire 1 hora 7 m. 24 s., cosa fins allavors mai vista.

Conforme lo convingut, ensenyà després de portar son biplà als senyors comte de Lambert, Tissandier i capità Lucas Gerardville.

Els èxits d'en Wright estimularen als aviadors francesos a perfeccionar els seus aparells, i en Farman i en Delagrangé, amb sos biplans i en Bleriot amb son monoplà, comencen a fer proeses, aquestes proeses que després tantes víctimes han causat.

Els viatges de vila a vila i les velocitats cada vegada més fortes, sovintegen. I els francesos s'alaben de que'ls seus aparells són millors que'l d'en Wright, car per a enlairar-se no necessiten el piló de sortida que en aquell es indispensable.

D'aleshores ençà, l'aviació ha anat de triomf en triomf. Els aeroplans se multipliquen en sistemes i perfeccionaments. Els aviadors fan veritables heroicitats enlairant-se a 2,000 i 3,000 metres d'alçària i volant a més de 100 kilòmetres per hora.

Es veritat que'l nombre de víctimes es, malhauradament, bastant considerable. Però es l'eterna lluita de l'home contra'ls elements, als quals vol dominar per la raó suprema de la seva intel·ligència, que es la seva força.

Per això, quan ara, durant aquests dies, veia

l'escassa concurrència que assistia a l'Aeròdrom de Càn Tunis a presenciar les hermoses volades d'en Poumed i d'en Bauvier, una amargor descoratjadora m'envaia l'ànima.

Barcelona, mostrant-se indiferent davant d'aquestes manifestacions modernes, tant estimades pels pobles europeus i civilitzats, i que constitueixen un deport i un estudi científic alhora, mentres omplia a vessar una plaça de toros pera admirar aquest espectacle brutal i sanguinari, s'ha fet indigna del seu nom i de la seva cultura, de la qual (dit sigui de pas) ja començo a dubtar.

J. BERTRÀN I BALLE

LA POLÍTICA

LA MANCOMUNITAT. — El projecte de Mancomunitats constitueix l'actualitat política palpitant. Com ha quedat el projecte després de passar per la comissió parlamentaria? Substancialment ens ho dirà *El Poble Català* en els següents informes absolutament autèntics:

« En lo de la constitució democràtica de la Mancomunitat, ha triomfat en absolut el criteri dels federals nacionalistes. En això el dictamen de la comissió es superior al projecte de règim local d'en Maura, al d'en Barroso i al mateix de les Diputacions catalanes. La constitució i el règim de la Mancomunitat se farà per l'Assamblea plenària dels diputats provincials que s'anomenarà Junta de la Mancomunitat, la qual nomenarà una Comissió permanent. Hi haurà, doncs, una Assamblea catalana constituïent, els perills (!) de la qual volgué mostrar el representant dels regionalistes en la comissió parlamentaria, qui sostingué'l parer de constituir la Mancomunitat pel procediment fixat en el projecte d'en Maura...

En quant a les facultats de la Mancomunitat, el dictamen consigna totes les contingudes en el projecte de les Diputacions, excepte la de formar el catastro (que no es essencial i pera lo qual hi havia obstacles insuperables de moment), i l'instauració dels doctorats, que's deixa pera'l projecte d'autonomia universitària, que tot-seguit ha de presentar l'Alba.

Val a dir que aquest combat parcial ha estat a punt de perdre's, i s'hauria fet inevitable el vot particular d'en Pere Corominas. Qui hauria estat el culpable de la perduda? No volem parlar-ne, per ara. Podríem dir coses que farien l'efecte d'una bomba. Preferim callar, mentres nose'ns provoqui amb temeraris desmentiments.

Aquesta es la nostra llealtat. I encara hi ha qui parla d'insidies i de falsetats! Les falsetats les usen aquells que han vingut explicant i enlairant la gran unanimitat i el perfecte acord entre'ls representants catalans de la comissió, sens dubte pera distreure a la gent i fer possibles certs jocs de prestidigitació. En efecte: *tot això de l'unanimitat i l'acord es una farsa*. I si aquesta farsa vol sostenir-se, haurem de parlar clar i de cometre, en honor a la veritat, algunes indiscrecions.

En resum: tal com ha sortit de la Comissió, el projecte equival al de les Diputacions catalanes. Però precisament per això certs polítics de Madrid, entre ells alguns ministres, s'han esverat.

Tal es la situació del problema a l'hora actual. La nostra actitud es la mateixa: si el projecte definitiu equival, al menys, al de les Diputacions, l'acceptarem a títol d'una simple millora administrativa; si es una atenuació del de les Diputacions el rebutjarem i el combatrem.»

QUESTIONS ECONÓMIQUES

LA QÜESTIÓ DELS TRAMVÍES. — Ha estat comentadíssima, durant tota la setmana passada, la Memòria que ha publicat la ponència nomenada per la Junta Municipal de l'U. F. N. R. pera dictaminar sobre la qüestió dels tramvies. Les conclusions del treball són substancials. Heu-vos-les aquí:

« Primera. L'acord del 11 de desembre de 1911 perjudica greument els interessos de la ciutat de Barcelona, en quant cedeix a les Companyies de Tramvies, sense valoració financerament apreciable de cap mena, el monopoli de construcció i explotació de les línies de tramvies que tracti d'explotar en lo futur l'Ajuntament.

Segona. L'acord del 11 de desembre de 1911 perjudica greument els interessos de la ciutat de Barcelona pel sol aplaçament de la reversió unificada de les línies de tramvies, perjudici que allunya, sense compensació calculable, la lliure situació de propietari de les línies del Municipi, i per tant, la redempció de la servitut que sobre les vies urbanes representen, aixís com la nacionalització d'una gran part de la riquesa pública.

Tercera. L'acord del 11 de desembre de 1911 perjudica greument els interessos de la ciutat de Barcelona, en quant, fins acceptat el principi de compensar la perduda per aplaçament de la reversió en un canon extraordinari, ofereix una compensació inferior a la realment deguda en quantitat que avui per avui no pot calcular-se en menys de 400,000 pessetes anuals.

Quarta. L'acord del 11 de desembre de 1911 perjudica greument els interessos de la ciutat de Barcelona per no oferir-li compensació financiera als demés beneficis concedits a les Companyies i citats en aquesta Memòria, entre ells la condonació dels drets de permís per les obres que realitzaran aquestes en execució del Conveni.

Els ciutadans que constitueixen la Ponència han fet l'estudi dels elements que se'ls han posat a la seva disposició pera judicar si l'acord d'unificació i aplaçament de la reversió dels tramvies de Barcelona, tal com el va pendre l'Ajuntament en sessió del 11 de desembre de 1911, lesiona o no greument els interessos de la ciutat, amb tot el seny, amb tota la bona voluntat i amb tota la pulcritud que'l seu gran amor a Barcelona els hi inspiren. Sotmeten el seu treball a la correcció de tot superior criteri i estan i estaran amants a reconèixer tots aquells erros que sigui qui vulgui els hi demostris.

No haurien cregut complir amb l'altesa i la noblesa d'intenció que'l cas demanava la missió rebuda, si no haguessin parlat sempre amb recta voluntat i amb un gran respecte pel criteri dels altres. Si algún comentari ha romput el cercol d'una honrada intenció, haurà sigut amb el propòsit de treure una conseqüència: mai pera ferir a ningú.

Les conclusions són doloroses, mes els ponents estan segurs de no haver fet res pera agravar-les. Amb punyenta impressió les escrigueren i les firmen, que no es possible parlar de tant greus perjudicis ocasionats a Barcelona sense que devalli a l'esperit una greu tristesa.

La Junta Municipal de l'U. F. N. R. dirà si hem complert: els erros nostres que ella esmeni seràn el millor compliment que podrà fer-se al nostre sentiment de ciutadania.

Barcelona, 13 de maig de 1912. — *Ildefons Suñol, Jaume Carner, Conrad Roure, Albert Bastardas, Francisco Layret, Pere Corominas.*»

ELS HOMES I LES COSES DE CATALUNYA VUTATS PELS NO CATALANS

Article sobre en S. RUSIÑOL, publicat per don TOMAS BORRAS
 a La Tribuna, de Madrid, amb el títol de El hombre que sonríe

HE aquí el hombre que sonríe. Es de mediana edad, proporcionado, desenvuelto. Tiene la barba nevada y una romántica melena tejida con hilos cándidos como hebras de lino. Se toca con un sombrero bohemio de alas amplias y lleva una chalina anudada al cuello. Es agudo en el decir, pasa sin transición de la alegría a la tristeza y tiene para todas las cosas una sonrisa. Sonrisa de comprensión y de dulzura. Sonrisa de los ojos que lo han visto todo y de los labios que todo lo han disculpado. Sonrisa de los hombres que han llamado a todas las puertas y han contemplado todos los horizontes. De los que saben el sabor de la fruta del Bien y del Mal.

Santiago Rusiñol tiene una personalidad tan compleja, que sólo nos la descifra esta sonrisa suya, hecha de mieles y de hieles, de alegrías y de amarguras. Poeta, pintor, dramaturgo, humorista. De todo es tan excelso ingenio, nacido en la tierra recia catalana. Humorista más que dramaturgo y poeta más que humorista.

Que su humorismo es de una perfumada e íntima poesía, ternura por los hombres grises de reata, himno a los que se van por el sendero alegrando las horas o despojando los rosales para inundar de flores los pies de la quimérica dama Fortuna.

Rusiñol ha tenido en sus obras de humorismo un momento de lástima para aquellos que no están iniciados en la divina labor de ensoñar. Y para los audaces y los peregrinos de toda devoción, ha escrito estrofas exaltadoras, epitalamios y madrigales.

Todos los humoristas son bárbaramente sentimentales. Después de comprenderlo todo, tienen para todo una ironía. Pero comprender las cosas, es empezar a quererlas. Por eso, sólo algún raro humorista ha sido cruel en sus ironías. Rusiñol sabe envolver las burlas en caridad y después de mover a la risa, mueve a la compasión. Compasión para los hombres vulgares, de nómina y de zapatillas, cuya historia es vivir y morir, historia exenta de todo altibajo, plana, igual, simétrica. Compasión para las cursilerías de las niñas pueblerinas, que recortan sus patrones en los patrones de la ciudad y son como una bengala imitando al sol. Compasión para los trascendentales y los sabios de estuco, que hablan campanudamente y están vacíos. Compasión para los que no saben descifrar la escritura de estrellas en el cielo, el rumor de los aires y la palabra del mar. Compasión para los que quieren serlo todo y no llegan a nada. Compasión para los que están secos de espíritu y no han cerrado nunca los ojos para mirar adentro, porque ya están castigados con no haber nunca tenido la divina inquietud de querer escalar una cumbre... ¡Oh, La alegría que pasa!...

La dramaturgia de Rusiñol tiene un fuerte latido romántico. Es una dramaturgia de corazón, hecha para que vibre a un impulso generoso. La construcción, un poco artificial, responde a su clasificación romántica,

que no hace mucho caso de arbitrariedades cuando se trata de dar una emoción. Los dramas de Rusiñol, sin embargo, son más sentimentales que pasionales.

Jardines lejanos que hemos visto una vez en un ocaso o a pleno sol o bañados de plata de luna. Jardines melancólicos i fragrantes donde se quedó el espíritu descansando como en un remanso de paz y de olvido. Jardines de tristeza y de desolación, con unos sauces encorvados y el tazón de la fuente seco y lleno de amarillas hojas de otoño. Jardines voluptuosos de los cármenes de Andalucía, con la lujuria de las rosas rojas y de los claveles reventones, invadidos de una turbación de deseo y de sensualidad. Jardines simétricos de parques, que rien con los niños y cruzan las ramas para ensombrear las glorietas. Jardines italianos, llenos de estatuillas, con los bancos de los rincones escondidos entre la hiedra, rumorosos y alegres. Jardines severos y fúnebres con un ciprés negro, alto, plegaria del jardín al cielo. Jardines abandonados y muertos, invadidos de reptiles, descansando bajo el limo y el polvo, donde tejen las arañas unas sutiles hebras y no visitan las abejas ni las mariposas. Jardines evocadores, donde lloró una reina o se puso en el pecho una rosa galante. Jardines fecundos con arboledas cargadas de pomas doradas y las albercas llenas de agua fresca y transparente. Jardines nortños bajo el cielo brumoso, donde se mueren las plantas de frío y crecen las encinas y los castaños. Jardines conventuales encerrados en galerías con arcadas góticas y en un rincón una lápida con una cruz. Jardines donde hemos cogido una flor, donde hemos paseado leyendo un libro, donde nos refugiamos en una hora de dolor. Jardines que tienen aprisionadas unas ilusiones muertas o un recuerdo...

Estos jardines que pinta Santiago Rusiñol, mágicamente envueltos en una penumbra de irrealidad, son los jardines que todos hemos conocido y por los que hemos suspirado alguna vez. Son esos jardines que están — ¿dónde? — en alguna ciudad que hemos visto vagamente. Unos jardines que adoramos, porque entonces no nos detuvimos en ellos más que un momento de intensidad. Y ahora quisiéramos volver a recorrer los mismos sitios para escuchar las voces amigas del jardín que ha visto aquel momento y que solamente para nosotros es una evocación.

Santiago Rusiñol, poeta, sonríe siempre. Su sonrisa es un poco paternal y un poco infantil. Porque Rusiñol sabe que la vida es demasiado trágica para reírse y demasiado amable para entristecerse. Y él la sonríe, así, a flor de labio, un poco irónico, un poco sentimental...